

TÜKETİCİ MAHKEMELERİNİN GÖREVLİ OLDUĞU UYUŞMAZLIKLAR

Kemal DÖNER*

ÖZ

Çalışmamızda öncelikle hukuki işlemin zayıf tarafı olarak kabul edilen tüketiciyi koruma anlayışı uyarınca mevzuatta yapılan düzenlemelerden olan 07.11.2013 tarihli 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile getirilen hükümler incelenmiştir. Bu doğrultuda tüketici ve tüketici işlemi kavramlarının tanımlarına bakılarak, tüketici mahkemelerinde kimlerin davacı ve davalı sıfatına sahip olabileceği üzerinde durulmuştur. Bahsi geçen kavramlar açıklandıktan sonra tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıklar konusunda tüketici mahkemelerinin görevine ilişkin genel açıklamalar yapılarak uygulamada sıkça karşılaşılan bir takım özel uyuşmazlıklarda görevli mahkeme sorunu incelenmiştir. Son bölümde ise tüketici uyuşmazlıklarına özel olarak tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemelerine başvuru açısından parasal sınıra ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketici, tüketici hukuku, tüketici mahkemesi, görevli mahkeme, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun.

* Avukat (Kocaeli Barosu), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, E-Mail: k.dnr@hotmail.com.

Makalenin Gönderim Tarihi : 10.04.2017.

Makalenin Kabul Tarihi : 05.05.2017.

COMPETENCE OF THE CONSUMER COURTS

ABSTRACT

In our work, first of all, the provisions, which are provided with the Law on Protection of Consumer, no. 6502 and dated 07.11.2013 that is one of the regulations in the legislation pursuant to the comprehension on protection of consumer which is considered as the weak side of legal procedure, were studied. On this basis, the definitions of concepts of consumer and consumer transactions were considered, and it was discussed who might be the claimant and respondent before the consumer courts. After the aforesaid concepts were explained, the general explanations were provided related to the task of consumer courts on disputes referred to the consumer courts, and the problem on the court in charge with some disputes, which were frequently encountered in the application, was studied. In the last chapter, the explanations were provided related to the monetary limits regarding the application for consumer disputes specially referred to the consumer arbitration committee and consumer courts.

Keywords: Consumer, consumer law, consumer court, competent court, Law on Protection of Consumer, no. 6502.

I. GİRİŞ

Hukukumuzda tüketici sıfatı ile yapılan sözleşmelerde, hukuki işlemlerde, mukayeseli hukuka paralel biçimde zayıf konumda olduğu kabul edilen tüketicinin korunması anlayışı ilk olarak 1982 tarihli Anayasanın 172. maddesinde “Devlet tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder” ifadesi ile kendine yer bulmuştur. Sonrasında 23.02.1995 tarihli 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Son olarak 07.11.2013 tarihli 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun önceki kanunun yerini almıştır. 6502 sayılı TKHK’nın 86. maddesi “23/2/1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer mevzuatta Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.” şeklindedir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile amaçlanan zayıf konumda olan tüketiciyi korumaktır¹. Tüketiciyi koruma amacı taşıyan düzenlemeler bu doğrultuda genel işleyişten ayrılarak bir takım şartları taşıması halinde uyuşmazlıkların tüketici hakem heyeti veya tüketici mahkemelerinde çözülebilmesi imkânı tanımaktadır.

6502 sayılı Yasanın 66. maddesine göre Tüketici Hakem Heyetlerinde başkanlığın illerde ticaret il müdürü, ilçelerde ise kaymakam veya bunların görevlendireceği bir memur tarafından yürütüleceği, üyelerin ise; belediye başkanının konunun uzmanı belediye personeli arasından görevlendireceği bir üye, baronun mensupları arasından görevlendireceği bir üye, satıcının tacir olduğu uyuşmazlıklarda ticaret ve sanayi odasının ya da bunların ayrı ayrı örgütlendiği yerlerde ticaret odasının; satıcının esnaf ve sanatkâr olduğu uyuşmazlıklarda, illerde esnaf ve sanatkârlar odaları birliğinin, ilçelerde ise en fazla üyeye sahip esnaf ve sanatkârlar odasının görevlendireceği bir üye, tüketici örgütlerinin kendi aralarından seçecekleri bir üye, olmak üzere başkan dâhil beş üyeden oluşacağı hüküm altına alınmıştır.

Çalışmamızda öncelikle tüketici hukukunun temel kavramları olmaları sebebiyle kimlerin tüketici sıfatına sahip olabileceği ve hangi tür işlemlerin tüketici işlemi olarak kabul edilebileceği incelenecek, tüketici mahkemeleri önündeki uyuşmazlıklarda davacı ve davalı konumunda kimlerin yer alabileceğine değinildikten sonra çalışmamızın esas konusunu oluşturan tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıklar doktrin ve Yargıtay kararları ışığında ele alınacaktır.

II. TEMEL KAVRAMLAR

A. Tüketici

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 3/1-k'da tüketici "*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır. Tüketici, somut hukuki ilişkiye girerken özel bir amaç takip eden, yani mal ya da hizmeti elde ederken,

¹ Çabri, Sezer: 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2016, s. 1; Sirmen, Lale: Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Özel Sayı, 2013, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Cilt III, s. 2466.

kişisel, ailevî veya özel kullanıma özgü bir amaç taşıyan kişidir². Böylece, burada bir hukuki ilişkinin tarafının tüketici olarak nitelendirilmesi bakımından, onun hukuki işlem iradesi esas alınmakta, özel bir amaçla hukuki ilişkiye giren tarafın, aynı zamanda tacir ya da bağımsız olarak yürütülen bir meslek sahibi olması önem taşımamaktadır³. Bu anlamda, ticari veya mesleki faaliyet yürüten kişiler kendi işletme ya da işyerlerinde kullanılmak üzere, ticari-mesleki faaliyet ya da uzmanlık alanına yabancı bir alanda sözleşme yaptıkları takdirde tüketici olarak nitelendirilme imkânına sahip olmaktadırlar⁴. Buna karşılık ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden, bu doğrultuda hukuki işlemin tarafı olan kişi tüketici olarak kabul edilmeyecek, yasanın sağlanmış olduğu korumalardan faydalanamayacaktır⁵.

B. Tüketici İşlemi

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tüketicilerin taraf olduğu her türlü hukukî işlemi değil, sadece tüketici işlemlerini esas almaktadır. 6502 sayılı TKHK m. 3/1-1 hükmüne göre; “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem*” tüketici işlemi olarak tanımlanmıştır. Satıcı veya sağlayıcının tüketici ile yapmış olduğu bütün hukuki işlemler tüketici işlemi olarak kabul edilmektedir⁶. Bu kapsama giren bir sözleşmeye, Kanun’un tüketicilere tanıdığı hükümler uygulanabilir⁷. Bu sebeple TKHK’nın uygulamasından ve tüketici

² Aydoğdu, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015, s. 61.

³ Çabri, s. 63.

⁴ Ozanoğlu, Hasan Seçkin: Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Uygulanma Alanı, AÜHFD, 2001/1, s. 72.

⁵ Ozanoğlu, s. 59; Çabri, s. 60-61.

⁶ Çabri, s. 67.

⁷ Petek, Hasan: Tıbbî Müdahalelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Özel Sayı, 2013, s. 982; Aslan, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku, 3. Bası, Bursa 2006, s. 10; Aslan, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku Dersleri, Bursa 2006, s. 37; Yavuz, Nihat: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Bası, Ankara 2010, s. 11 vd.

mahkemelerinin görevinden bahsedebilmek için öncelikle bir tüketici işlemi var olmalıdır aksi halde, örneğin ortada tüketici işlemi değil de bir haksız fiil varsa, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına giren ve tüketici mahkemesinin görevli olduğu bir uyuşmazlıktan söz edilemez⁸. Önemle belirtmek gerekir ki yasa ile tüketici işlemi kavramı sınırlandırılmamıştır. Yasada tüketici işlemine örnek olarak sayılan sözleşmelerin yanında tüketicilerin ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden gerçek yahut tüzel kişiler ile akdetmiş oldukları tüm sözleşmeler tüketici işlemi olarak TKHK kapsamında yer almaktadır⁹.

III. TÜKETİCİ MAHKEMESİNDE AÇILACAK DAVANIN TARAFLARI

A. Davacı

TKHK’da tüketici mahkemelerinde kimlerin davacı olabileceğine ilişkin açık bir hüküm yer almamakla birlikte m. 73/f. 2’de yer alan; *“Tüketici mahkemeleri nezdinde Bakanlık, tüketiciler ve tüketici örgütleri tarafından açılan davalar 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununda düzenlenen harçlardan muaftır.”* ibaresi davacıların kimler olabileceğine ilişkin fikir vermektedir. Bu doğrultuda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın, tüketicilerin ve tüketici örgütlerinin tüketici mahkemelerinde davacı olarak yer alabileceğini söyleyebiliriz.

TKHK m. 70/f. 3’te tüketici hakem heyeti kararlarına karşı itiraz usulü düzenlenmiştir. Hükme göre taraflar tüketici hakem heyetinin

⁸ Petek, s. 983; “Davalı banka ile kredi kartı sözleşmesini akdedenin davacı değil, davacının kimliğini bulan dava dışı üçüncü kişiler olduğunun anlaşılması karşısında, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin varlığından söz edilemeyeceği açıktır. Bunun yanı sıra davacının zararı; davalının, hukuka aykırı ve kusurlu eylemi sonucu doğmamıştır. Yine davalı bankanın, alacağını tahsil için icra takibine girişmesinin bir sebepsiz zenginleşme oluşturmadığı duraksamadan uzaktır. Şu da eklenmelidir ki, somut olgunun kendine özgü yapısı itibariyle, davalının sorumluluğunu öngören bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Hal böyle olunca; taraflar arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığından ve uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişki, haksız fiilden kaynaklandığından, eldeki davaya genel hükümlere göre Asliye Hukuk Mahkemesinde bakılması gerekir.” Yargıtay HGK, 2010/4-61 E., 2010/84 K., 17.02.2010 (www.kazanci.com).

⁹ Çabri, s. 18.

kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine itiraz edebilirler. Bu noktada doktrinde bir kısım yazarlarca tüketici mahkemelerinde davacı tarafta yalnızca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın, tüketicilerin ve tüketici örgütlerinin değil satıcıların da yer alabileceği ve bu davanın tüketici hakem heyeti kararlarına itirazla sınırlı kalmayıp TKHK kapsamında kalan herhangi bir uyuşmazlığa ilişkin olabileceği görüşü savunulmaktadır¹⁰. Buna karşılık doktrindeki bir kısım yazarlarca lafzi yorum yapılarak, tüketici mahkemelerinde sadece tüketicilerin, tüketici örgütlerinin ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın dava açabileceği, satıcıların ise sadece tüketici hakem heyeti kararına itiraz edebileceği görüşü savunulmaktadır¹¹. Yargıtayın bu konuda her iki görüş doğrultusunda da kararları bulunmaktadır fakat güncel kararlara bakıldığında satıcı ve sağlayıcıların da tüketici mahkemelerinde davacı olabileceğine ilişkin kararların ağırlıkta olduğu görülmektedir¹².

¹⁰ Ulukapı, Ömer: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. V, S. 1-2, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, 1996, s. 95; Zevkliler, Aydın / Aydoğdu, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku: Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 445-446; Çabri, s. 1046.

¹¹ Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder: Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 23. Bası, Ankara, Yetkin, 2012, s. 776; Şimşek Ayşe Neşe: Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tez no. T-0875, Ankara, 2004, s. 67; Yavuz Nihat: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 1211; Tek, Gülşah Sinem: Tüketici Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Tüketici Mahkemelerinde Yapılan Yargılamanın Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Y. 2012, C. 8, S. 99-100, s. 132.

¹² Satıcı ve sağlayıcıların tüketici mahkemelerinde davacı olamayacaklarına ilişkin bir karar şöyledir: “Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak, çıkacak her türlü ihtilaflara tüketici mahkemelerinde bakılır. Tüketici mahkemeleri nezdinde tüketiciler, tüketici örgütleri ve Bakanlıkça açılacak davalar her türlü resim ve harçtan muaftır. Görüldüğü üzere Tüketici Mahkemeleri nezdinde dava açabilmenin koşulları şunlardır: 1- Uyuşmazlık, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun uygulanmasıyla ilgili olmalı ve 2- Davanın tüketiciler, tüketici örgütleri veya Bakanlıkça açılması gerekmektedir. Zira çözümünün uzmanlık gerektiren Tüketici Mahkemelerinde dava açılmasını kolaylaştırmak için bu davaların vergi,

resim ve harçtan muaf olmaları hususu başka türlü açıklanamazdı. Uyuşmazlık konusu olayda davacı (satıcı), davalı tüketiciye karşı sattığı malın bedelini Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı dava ile talep etmektedir. Bu haliyle ihtilafın 4077 sayılı Yasanın uygulanmasıyla ilgili olduğu söylenemez. O halde davanın özel mahkemede çözümlenmesine dair hukuksal nedenler bulunmamaktadır. Mahkemece işin esasına girilerek varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek gerekirken görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.” Yargıtay 3. HD., 1998/11141 E., 1998/12254 K., 15.11.1998 (www.kazanci.com); benzer şekilde Yargıtay 19. HD., 2002/8638 E., 2003/4611 K., 16.06.2003 (www.kazanci.com). Satıcı ve sağlayıcıların tüketici mahkemelerinde davacı olabileceklerine ilişkin bir karar ise şu şekildedir: “Bilindiği üzere 01/03/2006 tarihinde yürürlüğe giren 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun 44. Maddesine göre; kart çıkaran kuruluşlar tarafından kart hamilleri aleyhine açılacak davalarda 1086 sayılı HUMK’nun görev ve yetkiye ilişkin hükümleri uygulanır. hükmü yer almaktadır. Buna göre bankalarca kart hamili aleyhine açılan alacak ve itirazın iptali davaları 2014/46549-2014/42007 yürürlükten kalkan 1086 sayılı HUMK’nın görev ve yetkiye ilişkin hükümlerine ve dava konusunun değerine göre genel mahkemelerde görülmekteyken 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 3. maddesi tüketici işleminin kapsamını esaslı biçimde değiştirmiş, aynı yasanın 83/2. maddesinde ise ‘tarafardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile diğer kanunlarda düzenleme yapılması bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu kanunun görev yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.’ diyerek kanunun uygulama alanını daha da genişletmiştir. Gerçekten 6502 sayılı Kanunun 3. maddesinde ‘tüketici işlemi; eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dahil olmak üzere kurulan her türlü sözleşme ve işlemi ifade kapsar.’ şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu hüküm mülga 4077 sayılı Yasanın 3/h bendindeki tüketici işlemi tanımından daha kapsamlıdır. Bundan böyle 6502 sayılı Yasanın tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamaların tüketici mahkemelerinde çözümünü öngören 73. maddesi hükmü ile içeriği az yukarıda yer alan 83/2. maddesinin açık hükmü nedeniyle yukarıda sayılan sözleşme ve işlemler tüketici mahkemesinin görev alanına girmiştir. Tüm bu nedenlerle 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununun 44. Maddesinde yer alan ‘kart hamilleri aleyhine açılacak davaları 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun görev ve yetkiye ilişkin hükümleri uygulanır.’ hükmünün de artık uygulanma imkânı kalmamıştır. Anılan yasa hükümleri gereği, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği 28.05.2014 tarihinden sonra davacı bankanın kredi kartı hamili olan tüketiciye karşı açtığı davaya bakma görevi tüketici mahkemesine aittir. Hal böyle olunca, mahkemece işin esasına girilerek sonucuna uygun bir karar

Tüketici örgütlerinin ve Bakanlığın davacı olması TKHK m. 73/f. 6 gereği “haksız ticari uygulamalar ve ticari reklamlara ilişkin hükümler dışında, genel olarak tüketicileri ilgilendiren ve bu Kanuna aykırı bir durumun doğma tehlikesi olan hâllerde bunun önlenmesine veya durdurulmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı alınması veya hukuka aykırı durumun tespiti, önlenmesi veya durdurulması amacıyla” mümkün olabilecektir. Kanunun tüketici örgütlerine ve Bakanlığa tanımış olduğu bu imkân usul ekonomisi ve tüketicinin kolektif biçimde korunması yönünden olumlu görülmektedir¹³. Hakkı bireysel olarak ihlal edilen tüketici hukuki yollara başvurmamış olsa dahi tüketici örgütleri veya Bakanlığın açacağı dava ile hakları korunabilecektir¹⁴. HMK m. 113’te de topluluk davası “Dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir.” biçiminde düzenlenmiş bulunmaktadır. Topluluk davasında birden fazla gerçek veya tüzel kişi aynı davalıya karşı olan taleplerinin bir tek dava içinde karara bağlanmasını talep etmektedir. Mahkemece verilen hüküm ise topluluğu oluşturan tüm kişiler için bağlayıcı olmaktadır¹⁵.

Doktrinde HMK m. 113 düzenlemesinin Anglo-Sakson hukuku anlamında bir grup davası olmadığı, sadece Türk hukuk sisteminde zaten mevcut olan bir kurumun kavramsal olarak düzenlenmesinden ibaret bulunduğu ifade edilmektedir. Gerekçe olarak ise öncelikle HMK uyarınca gerçek kişilerin grup davası açma imkânının bulunmadığı buna

verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., 2014/46549 E., 2014/42007 K., 20/10/2014 (www.karartek.com).

¹³ Karaaslan / Eroğlu: Amerikan hukuku kapsamında “Davacı veya davalı tarafın çok sayıda kişiden oluştuğu grup davalarının tek bir dava olarak görülmesi doğal olarak usul ekonomisine hizmet etmekte, davalar daha kısa sürede daha az masraf ile sonuçlanmaktadır.” ifadeleri ile grup davalarının olumlu yanlarını belirtmektedir. Bkz. Karaaslan, Varol / Eroğlu, Muzaffer: Kollektif Hukuki Himayenin Farklı Görünüm Şekilleri: Class Action ve Topluluk Davaları, EÜHFD, C. XIII, S. 3-4, 2009, s. 209.

¹⁴ Tek, s. 136.

¹⁵ Pekcantez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özkes, Muhammet: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku, 13. Bası, Ankara, Yetkin, 2012, s. 415-416.

karşılık Anglo-Sakson hukukunda hem gerçek hem de tüzel kişilerin grup davası açma hakkına sahip oldukları belirtilmektedir. Ayrıca Anglo-Sakson hukukundaki grup davasının asıl amacı olan tazminat davası açma imkânının HMK m. 113 ile dernekler ve diğer tüzel kişilere tanınmadığı, HMK m. 113 uyarınca yalnızca ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesinin talep edilebileceği belirtilmektedir¹⁶.

B. Davalı

Tüketici mahkemelerinde önemli oranda davalı olarak satıcılar, sağlayıcılar yer alacaklardır. Bununla birlikte TKHK m. 70/f. 3 gereği tüketici sorunları hakem heyeti kararlarına karşı satıcıların da itiraz edebileceği; bu durumda tüketicilerin de davalı konumunda bulunabileceğini yukarıda belirtmiştik. Tüketici sorunları hakem heyeti kararlarına itirazın bir kanun yolu olmadığını belirtmek gerekir; zira karara karşı başvuru yolu, kanun yolu olarak nitelendirilebilmesi için, kararın bir üst derece mahkemesince incelenmesi gerekmektedir. Fakat tüketici sorunları hakem heyeti mahkeme olarak kabul edilemeyeceğinden hakem kararlarına itirazı kanun yolu olarak kabul etmek mümkün olmayacaktır¹⁷.

Tüketicinin açtığı davalarda davalı konumunda sözleşmenin niteliğine göre satıcının yanında TKHK gereğince satıcı ile müteselsilen sorumlu tutulan kişiler de yer alabilir. Satıcı, bayi, acente, imalatçı-üretici, ithalatçı, kredi veren ya da konut finansman şirketi uyumsuzluğa sebebiyet veren sözleşmenin tarafı olmamalarına rağmen, kanun gereği

¹⁶ Karaaslan / Eroğlu grup davasının Türk hukukunda uygulanabilirliği konusunda bir takım tespit ve önerilerde bulunmuştur. Öncelikle tasarruf ilkesi uyarınca kişinin karşı taraf ile arasındaki uyumsuzluğu mahkeme önüne getirmesi halinde yargılama yapılabileceği, taraflar yargılama sırasında kendi iradeleri ile yargılamayı şekillendirebilecekleri belirtilmiş ve grup davalarının bu yönü ile Türk medeni yargılama hukukundaki önemli ilkelerden biri olan tasarruf ilkesi ile çeliştiği ifade edilmiştir. Grup davalarında grubu temsilen dava açan kişilerin yargılamada aktif role sahip oldukları, yargılamaya katılmayan üyelerin ise pasif durumda kaldıklarına dikkat çekilerek bu durumun neticesinde grubu temsil eden kişilerin kendi menfaatleri öne çıkarma tehlikesi ile karşılaşılabilceği vurgulanmıştır. Detaylı inceleme için bkz. Karaaslan / Eroğlu, s. 214 vd.

¹⁷ Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 812-814.

satıcı ile müteselsil sorumlu tutuldukları için, tüketicinin açtığı davada, davalı tarafında yer alabileceklerdir¹⁸.

IV. TÜKETİCİ MAHKEMELERİNİN GÖREVİ

Bir uyuşmazlığın hangi mahkeme önünde görülebileceği, mahkemenin önüne gelen uyuşmazlığa bakma gücünün olup olmadığı kısacası bir yargı yolundaki uyuşmazlığın hangi mahkemede çözümleneceği mahkemenin görevi ile ilgilidir¹⁹. Uyuşmazlık konusunun görüleceği görevli mahkeme tespit edilirken ilk yapılması gereken uyuşmazlık konusu hakkında özel görevli bir mahkemenin bulunup bulunmadığının araştırılmasıdır zira özel mahkemelerin görevi genel mahkemelerin görevinden önce gelmektedir²⁰. Tüketici mahkemelerinin görevinin tespitinde, tüketici mahkemelerinin genel mahkemeler ile ilişkisi yanında tüketici sorunları hakem heyetinin görev alanı da dikkate alınmalıdır²¹.

TKHK m. 1’de kanunun amacı “*kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye*

¹⁸ Ertabak, Ünal: Tüketici Mahkemelerinde Çözülmesi Gereken İhtilaflar, Legal Hukuk Dergisi, C. 10, S. 115, Temmuz 2012, s. 48.

¹⁹ Kuru, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016, s. 87 (Medeni Usul Hukuku); Postacıoğlu, s. 111; Üstündağ, s. 139; Bilge / Önen, s. 134-135; Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 117; Karslı, Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, İstanbul, Alternatif, 2011, s. 404; Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 867; Gençcan, Ömer Uğur: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu, Bilimsel Açıklama – Son İçtihatlar, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 636; Ulukapı, Ömer: Medeni Usul Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2014, s. 255.

²⁰ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s. 87.

²¹ “Tüketici hukukundan kaynaklı olmayan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemeleri görevli değildir. Göreve ilişkin hususlar kamu düzenini ilgilendirdiğinden yargılamanın her aşamasında hâkim tarafından resen dikkate alınır.” Yargıtay 19. HD., 2003/6059 E., 2003/7642 K., 10.07.2003 (www.kazanci.com).

ilişkin hususları düzenlemektir” biçiminde ifade edilmiştir. Buradan hareketle kanun koyucunun tüketici sorunlarına ilişkin uyuşmazlıklarda zayıf konumda olan tüketiciyi koruma amacıyla olduğu ve bu kanun hükümlerinin kamu yararı gözetilmesi sebebiyle kamu düzeninden olduğu kabul edilmelidir.

Uygulamada TKHK'nın tüketiciler lehine getirmiş olduğu korumayı etkisizleştirmek amacıyla tüketici sözleşmelerine özellikle genel işlem şartı olarak tüketici mahkemeleri ve tüketici hakem heyetlerinin görevini ortadan kaldıran tahkim hükümleri getirilmektedir. Kamu düzenine ilişkin hükümler içeren kanunun düzenleme alanına giren herhangi bir uyuşmazlık hakkında yapılacak tahkim anlaşmalarının TKHK'nın amacı da dikkate alınarak hükümsüz olacağı kabul edilmelidir²².

Tüketici mahkemelerinin görevini tespit ederken öncelikle uyuşmazlığın tüketici mahkemelerinin görev alanına girip girmediğinin dikkate alınması, sonrasında ise uyuşmazlığın parasal değerinin belirlenmesi gerekir. Zira aşağıda inceleyeceğimiz üzere TKHK'da belirli tutarın altındaki uyuşmazlıkların tüketici hakem heyetlerince çözüme bağlanacağı belirtilmiştir.

²² “Tüketicinin korunmasını amaçlayan 4077 sayılı kanunun kamu düzeni ile ilgili özel bir kanun olması, bu yasanın 22. maddesi ile tüketici sorunları hakem heyeti olarak bir hakem heyeti oluşturulmasından, yasa koyucunun böylece zımnen özel tahkim yolunu kapadığı, 23. maddesindeki bu kanunun uygulaması ile ilgili her türlü ihtilafların tüketici mahkemelerinde görüleceği şeklindeki hükmünden, görevli mahkemenin yasa ile açıkça belirlendiği ve bu kanunun uygulanmasından çıkan ihtilafların mutlaka tüketici mahkemelerinde veya miktara göre tüketici hakem heyetlerinde bakılması gerektiği, tahkim yolu ile özel hakemler önünde görülemeyeceğinin kabulü gerekir.... Somut olayda, taraflar arasındaki paket tur tatil sözleşmesinden doğan ihtilaf, 4077 sayılı kanunun 1, 2, 3/c-f ve 23. maddeleri nazara alındığına bu yasa kapsamında kalmakta ve ihtilafı çözümede tüketici mahkemeleri görevli olduğundan, sözleşmedeki tahkim şartı geçersizdir. Uyuşmazlığın hakemler vasıtası ile çözümlenme olanağı yoktur.” Yargıtay 13. HD., 2008/6195 E., 2008/12026 K., 20.10.2008 (www.kazanci.com).

A. Tüketici Mahkemelerinin Görevine Giren Konular

1. Genel Olarak

TKHK m. 73/1 tüketici mahkemelerinin görevini “*Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.*” şeklinde belirlemiştir. Bu noktada TKHK m. 3/1-1’de “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” biçiminde tanımlanan tüketici işlemi kavramı gündeme gelmektedir. TKHK tartışmaya mahal bırakmayacak biçimde tüketici işlemi kavramını örneklerle de pekiştirerek açıklamış, her türlü sözleşme ve hukuki işlemi tüketici işlemi olarak adlandırmıştır²³.

4077 sayılı TKHK döneminde tüketici mahkemelerinin görevine giren konular Kanunda 6502 sayılı TKHK kadar açık biçimde ifade edilmediğinden yalnızca Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da düzenlenmiş sözleşmelerden doğacak her türlü ihtilafın tüketici mahkemelerinde çözümlenmesi gerekir görüşü doktrinde bir kısım yazarlarca savunulmuştur²⁴. Bu görüşün tüketicinin etkin biçimde

²³ Aydoğdu, Murat: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Sayı: 2, 2013, s. 6 (Yenilikler).

²⁴ Aras, Aslı: Tüketici Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2009, s. 82; “Dava, kaçak elektrik bedelinin tahsili amacıyla yapılan icra takibine vaki itirazın iptali talebine ilişkindir. Davalının dava konusu eylemi, 4077 SK kapsamında ‘tüketici işlemi’ ya da ‘hukuki işlem’ olmayıp haksız eylem niteliğindedir. 4077 Sayılı Kanundan kaynaklanan bir uyuşmazlık bulunmadığından tüketici mahkemesi görevli değildir. Buna rağmen tüketici mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmesi hatalıdır.” Yargıtay 4. HD., 2006/1778 E., 2006/2420 K., 09.03.2006 (www.kazanci.com); “Dava, menfi tespit ve istirdat istemine ilişkindir. Taraflar arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığından ve uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişki, haksız fiilden kaynaklandığından, eldeki davaya genel hükümlere göre Asliye Hukuk Mahkemesinde

korunmasına hizmet etmediği düşüncesinde olan bir kısım yazarlar ise Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da özel olarak düzenlenmiş konuların tüketici mahkemesinde çözümlenmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır²⁵. 6502 sayılı yasada tüketici işlemi olarak; eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık gibi sözleşmelerin sayılmış olmasının esas nedeni de 4077 sayılı yasa dönemindeki uygulamalardır. 6502 sayılı yasa ile birlikte herhangi bir sınırlama olmaksızın tüm sözleşmeler, tüketicinin taraf olması koşuluyla, tüketici işlemi olarak kabul edilecek ve bu nedenle tüketici mahkemelerinin görev alanına girecektir²⁶.

6502 sayılı TKHK'da yukarıda belirtildiği gibi tüketici mahkemelerinin görevine giren konular daha geniş tanımlanmış olsa dahi hem TKHK kapsamında yer alan hem de diğer kanunlarla bağlantısı olabilecek uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin görevli olup olmadığını tespit etmek esas problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak iş görme edimini konu alan eser ya da vekâlet sözleşmeleri,

bakılması gerekir.” Yargıtay HGK., 2010/4-6 E., 2010/8 K., 17.02.2010 (www.kazanci.com); “Somut uyuşmazlıkta, davacının alışveriş yapmak amacıyla davalıya ait mağazanın rafları arasında dolaştığı sırada, raftan kafasına koli düşmesi sonucu yaralandığı ve bunun üzerine eldeki davayı açtığı anlaşılmaktadır...Yukarıda da belirtildiği üzere sözleşme bir süreç olup, bir anda kurulup meydana gelen bir hukuki işlem değildir. Sözleşme kurulmadan önce de taraflar sözleşmenin muhtevası, şartları, içerdiği hak ve yükümlülükler üzerinde görüşmeler yaparlar; bu görüşmeler kısa veya uzun sürebilir. Bu görüşmelerin başlamasıyla taraflar arasında sözleşme benzeri bir güven ilişkisi, diğer bir deyişle birbirlerinin kişilik ve mal varlığı değerlerine zarar vermemek için gerekli özeni gösterme ve koruma yükümlülükleri doğar. Bu bağlamda, davacıya mağazada satın almak istediği eşyaların gösterilmesi isteği ve bu isteğin kabulü, bir icap-kabul niteliğinde olup, hukuksal işlem niteliğinde bir sonuç meydana getirmek amaçlanmaktadır. Bu aşamada davacının vücut bütünlüğüne, davalı veya yardımcıları tarafından verilen bu zararı, davalı sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk uyarınca karşılamalıdır. Olayın görev yönünden değerlendirilmesine gelince; sözleşmenin taraflarından birinin tüketici, diğerinin satıcı ve uyuşmazlığın da tüketici işlemine ilişkin olmasına göre, taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 sayılı Kanun kapsamında kaldığı belirgindir.” Yargıtay HGK., 2010/13-593 E., 2010/623 K., 01.12.2010 (www.kazanci.com).

²⁵ Aslan, s. 640.

²⁶ Çabri, s. 17-18.

Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu sebeple 4077 sayılı TKHK m. 23/1 gereği Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulama alanına kural olarak dâhil değillerdir²⁷. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 83. maddesinin ikinci fıkrasında; “*Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez*” hükmünün yer alması ve m. 3/1-1 bendinin tüketici işlemi “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” olarak tanımlaması sonucu Yargıtayın 4077 sayılı kanun dönemindeki yerleşmiş içtihadına rağmen, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği taraflarından birinin tüketici olduğu eser sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinde görülebilecektir²⁸.

Tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıklarda karşı davanın açılması usulü de özellik göstermektedir. Açılmış ve görülmekte olan bir davada, davalının aynı mahkemede, davacıya karşı açtığı davaya, karşı dava denilmektedir²⁹. Asıl davanın görüldüğü mahkeme özel yetkili bir mahkeme ise, açılacak karşı davanın da bu mahkemede görülmesi gerekmektedir³⁰. Öte taraftan asıl dava bir genel mahkemenin, karşı dava

²⁷ “Yasada kapsamlı mal ve hizmet ilişkileri olağan tüketim işleri kapsamına alınmıştır. Aksinin düşünülmesi halinde üst düzey teknolojiyle gerçekleştirilen eser sözleşmesi ilişkilerinin dahi yasa kapsamında kaldığının ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların da ‘yasanın amacına rağmen’ tüketici mahkemelerinde bakılması gerekeceğinin kabulü icap eder. Bundan dolayı somut olayda olduğu gibi istisna (eser) sözleşmelerinden doğan ilişkilerde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümlerinin uygulanması hukuken olanaklı değildir.” Yargıtay 15. HD., 2005/7349 E., 2005/7115 K., 27.12.2005 (www.kazanci.com).

²⁸ Aydoğdu, s. 7; Çabri, s. 18-19.

²⁹ Kuru, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt 4, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982, s. 458; Postacıoğlu, İlhan E. / Altay, Sümer: Medeni Usul Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 454; Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016, s. 503 vd.

³⁰ Sungurtekin-Özkan, Meral: Karar Düzeltmenin Kanun Yolu Niteliği ve Karar Düzeltme Dilekçesinde Sebep Gösterme Zorunluluğu Bulunup

ise özel mahkeme olarak tüketici mahkemesinin görev alanına giriyorsa bu durumda genel mahkemede dava açılmayacak, tüketici mahkemesinde bağımsız bir dava açmak gerekecektir³¹.

Ayrıca TKHK'da düzenlenmiş bir uyuşmazlık olsa dahi tüketici mahkemelerinin görevli olmadığı uyuşmazlıklar da bulunmaktadır. Örneğin TKHK kapsamında hükmedilen idari yaptırımlara karşı m. 78/2 gereği 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre idari yargı yoluna başvurulması gerekmektedir.

Tüketici mahkemelerinin görevli olduğu uyuşmazlıklara ilişkin genel düzenlemeler bu şekilde olmakla birlikte doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları ışığında hem tüketici mahkemelerinin hem de bir başka genel veya özel mahkemenin görevli olduğu düşünülebilecek birkaç uyuşmazlık konusunu aşağıda inceleyeceğiz.

2. Özel Durumlar

a. Taşınmazlara İlişkin Uyuşmazlıklar

Hangi malların TKHK kapsamında olduğu kanunun tanımlar başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının h bendinde sayılmıştır. Buna göre “*Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar*” bu kanunun tüketiciye tanıdığı koruma kapsamında yer almaktadır. Ek olarak ayıplı ifade tüketicinin sahip olduğu seçimlik haklarından onarım hakkını seçmesi halinde konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda ayıbın hangi sürede giderileceği TKHK m. 11/4'te ayrıca belirtilmiştir. Bu sebeple konut veya tatil amaçlı satın alınan taşınmazlarda ortaya çıkan ayıplardan doğan uyuşmazlıkların tüketici mahkemesinde görüleceği söylenebilir³². Konut

Bulunmadığı Meselesi, (YD 1990/4, s. 471-489), s. 229; Pekcanitez / Atalay / Özkes, s. 545; Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 525.

³¹ Kuru / Arslan / Yılmaz, s. 536.

³² “Davacı; dilekçesinde, davalı B. İnşaat Ticaret Kolektif Şirketinin yaptığı binadan konut amaçlı daire satın aldığını, bu nedenle satın alınan dairenin tapusunun iptali ile adına tescilini istemiştir. Davaya konu inşaatın yapıldığı taşınmaz, 14816 parsel numarası ile davalı şirketin de paydaşı olduğu arsa olup davalı şirket arsada pay sahibi olduğu gibi, somut olayda aynı zamanda binanın yapımını da üstlenmiş olup olayda yapsatçı durumundadır. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Yasada değişiklik yapan 4822 Sayılı Yasanın 3/c maddesindeki ‘konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar’ da

veya tatil amaçlı taşınmaz mallara özel bir başka düzenlemeye TKHK m. 12’de zamanaşımı bakımından yer verilmiş, ayıplı maldan sorumluluğun konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallarda taşınmazın teslim tarihinden itibaren en az beş yıl olduğu belirtilmiştir.

TKHK m. 40’ta ön ödemeli konut satış sözleşmeleri “*tüketicinin konut amaçlı bir taşınmazın satış bedelini önceden peşin veya taksitle ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen veya kısmen ödenmesinden sonra taşınmazı tüketiciye devir veya teslim etmeyi üstlendiği sözleşme*” olarak tanımlanmıştır. Bu sözleşme türü gerek TKHK’da bizzat düzenlenmiş olması gerekse bu tip sözleşmelerde satın alan kişinin tüketici sıfatına sahip olması nedenleriyle doğacak uyuşmazlıklarda tüketici mahkemeleri görevli olacaktır. Örneğin tüketici taşınmazın bedelini sözleşmeye uygun biçimde satıcıya ödemiş olmasına rağmen taşınmazın tüketiciye devredilmemesi halinde açılacak tescile zorlama davasında görevli mahkeme tüketici mahkemesi olacaktır.

Devre tatil ve uzun süreli tatil hizmetleri sözleşmesi TKHK m. 50’de düzenlenmiştir. Buna göre “*bir yıldan uzun süre için kurulan ve tüketiciye bu süre zarfında birden fazla dönem için bir veya daha fazla sayıda gecelik konaklama imkânı veren sözleşmeler*” devre tatil

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Yasa kapsamına alındığından aynı yasanın 23. maddesine göre, anılan yasanın uygulanması ile ilgili olarak çıkacak her türlü uyuşmazlıkların tüketici mahkemesinde görüleceği açık hükmü karşısında, somut olayda uyuşmazlığın çözümü için Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmayacağı nedeniyle görevsizlik kararı verilecek yerde göreve ilişkin kural gözden uzak tutularak davaya bakılması yasaya aykırı bulunduğundan hükmün bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 14. HD., 2004/7853 E., 2005/1583 K., 07.03.2005 (www.kazanci.com); “Olayda, davacı davalının yaptığı taşınmazda daireyi kaba inşaat halinde satın almış eksik işleri tamamlamış ancak tapu devri yapılmamıştır. Davacı, yaptığı işler tutarını talep etmektedir. Buna göre, taraflar arasındaki ilişki 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığından ve anılan yasanın 23. maddesine göre bu kanunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıklara bakmaya tüketici mahkemesi görevli olduğundan, görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilmesi gereği karşısında mahkemece, ayrı bir tüketici mahkemesi var ise görevsizlik kararı verilmesi ayrı bir tüketici mahkemesinin bulunmaması halinde ise ara kararı ile davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakıldığına karar verilmesi gerekir.” Yargıtay 13. HD., 2004/18641 E., 2005/6430 K., 14.04.2005 (www.kazanci.com).

sözleşmesidir. Devre tatil sözleşmeleri yapısı gereği bir taşınmazı konu edinecektir. Yukarıdaki gerekçelerle bu sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklarda da tüketici mahkemeleri görevli olacaktır³³.

Uygulamada çokça karşılaşılan sözleşme tiplerinden biri olan kat karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar 4077 sayılı TKHK döneminde arsa malikinin tüketici olarak kabul edilmemesi sebebiyle tüketici mahkemelerinin görev alanına girmemekteydi. Fakat 6502 sayılı TKHK m. 73/1'de tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu açık biçimde ifade edildiğinden artık bu tip uyuşmazlıkların tüketici mahkemelerinde görülmesi gerektiği söylenebilir³⁴. Arsa malikinin kendi payına düşen bağımsız bölümler üzerinde tasarrufla bulunduğu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar karşı taraf tüketici sıfatına sahip olsa dahi arsa maliki yüklenici konumunda

³³ “Taraflar arasında düzenlenen 19.1.1999 tarihli Ilgaz M.R. Üyelik Sözleşmesi 4822 sayılı kanunla değişik 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 6/B maddesinde tanımlanan devre tatil sözleşmesi olup, somut olayda davalı satıcının davacı alıcıya hizmet satmayı üstlendiği ve taraflar arasındaki ilişkinin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı yasanın 23. maddesi bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağını öngörmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir. Görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Bu durumda mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır.” Yargıtay 13. HD, 20.01.2004 tarih ve 2003/11144 E. 2004/376 K. sayılı kararı; “Somut uyuşmazlıkta davacı ile davalı arasındaki devre mülk satışına ilişkin sözleşme imzalandığı, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinin 6502 sayılı yasa kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay 13. HD-13.11.2014 - 40070/35769 (www.kazanci.com).

³⁴ “Somut uyuşmazlıkta, davalı müteahhit olup, davacı ile davalı arasında mülga 4077 sayılı kanun ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tanımlanan şekilde satış sözleşmesi ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Mülga 4077 sayılı Yasanın 23. maddesi ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 73/1 maddesinde, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu öngörülmüş olup, davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir.” Yargıtay 13. HD, 13.10.2014 -2013/29698-2014/31024 (www.kazanci.com).

olmadığından tüketici mahkemelerinin görev alanı dışında kalmaktadır³⁵. Bu doğrultuda kat karşılığı inşaat sözleşmesinin yüklenici tarafı ile üçüncü kişiler arasında kurulacak taşınmaz satış sözleşmelerinden doğacak uyuşmazlıklarda tüketici mahkemeleri görevli olacaktır³⁶.

³⁵ Özdamar, Naci: Tüketici Haklarına Genel Bir Bakış, İBD Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Özel Sayı No: 6, Kasım 2007, s. 50; “Dosya içerisinde toplanan tüm deliller, kat karşılığı inşaat sözleşmesi ve tüm dosya içeriğine göre, dava konusu bağımsız bölümün davacı tüketiciye davalı arsa sahibi İsmail Dumankaya tarafından satıldığı, arsa sahibinin 4077 sayılı Kanun 3/f maddede belirtilen satıcı olarak kabul edilemeyeceği, arsa sahibinin bu işlemi arızı olarak yaptığı, taraflar arasındaki ilişkinin ticari ve mesleki amaçlı satış kapsamında sayılamayacağı anlaşıldığından, Mahkememizin görevsizliği nedeniyle dava dilekçesinin reddine, karar kesinleştiğinde ve süresinde müracaat halinde dosyanın HUMK 1, 7; TTK. 4, 5 maddeleri uyarınca görevli ve yetkili Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermek gerekmiştir.” Yargıtay 7. HD, 2010/37 E. 2010/202 K. (www.kazanci.com).

³⁶ “Önemle vurgulanmalıdır ki, konut alım satımına dair uyuşmazlıkların 4077 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi için mutlaka yapılmış veya kat mülkiyeti oluşturulmuş bir konutun alım-satımına konu olması gerektiği gibi, bir an gerektiğinin kabul edilmesi halinde dahi bu husus 4077 sayılı Kanunun amacına da aykırıdır. Nitekim açıklanan ilkeler Hukuk Genel Kurulu’nun 05.10.2005 gün ve 2005/14-490 E. 563 K., 14.12.2005 gün ve 2005/13-637 E. 731 K., 15.11.2006 gün ve 2006/13-644 E. 2006/707, 31.01.2007 gün ve 2007/13-60 E. 45 K. sayılı kararlarında da benimsenmiştir. Somut olaya gelince; davalı yüklenici ile dava dışı arsa maliki arasındaki sözleşme, eser sözleşmesi olup; imal edilecek konutlar henüz tamamlanmadan satış sözleşmeleri ile davacılara satılmıştır. Şu durumda davacılar ile davalı arasındaki sözleşme hukuki nitelikçe satış sözleşmesi olup, eser sözleşmesi değildir. Dava konusu inşaat tamamlanmadan veya kat mülkiyeti oluşturulmadan konut olarak kullanılmak üzere ticari ve mesleki olmayan amaçla bağımsız bölümleri satın alan davacıların, yukarıda ayrıntısıyla açıklanan yasal hükümler karşısında tüketici; davalının da satıcı sıfatını taşıdığı açıktır. Dolayısıyla tüketici ile satıcı arasındaki hukuki işlem de tüketici hukuku işlemidir. Tüketici hukuku; tüketicinin taraflardan birisini oluşturduğu her türlü tüketici işlemi kapsadığına göre; davacının bu sıfatla yaptığı işlem de tüketici hukuku kapsamında ve onun koruması altındadır. Diğer yandan eldeki davanın, eser sözleşmesinin tarafları olan arsa sahibi ile yüklenici arasında görülen bir dava olmadığı da belirgindir. Bu nedenle uyuşmazlığın, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında olduğu ve bu Kanuna göre çözümü gerektiği her türlü duraksamadan uzaktır. Anılan

Son olarak TKHK m. 32’de düzenlenen konut finansmanı sözleşmelerinden doğacak uyuşmazlıkların da tüketici mahkemelerinin görev alanına dâhil olduğunu belirtmek gerekir.

b. Sözleşmenin İfasına İlişkin Uyuşmazlıklar

Tüketici sözleşmelerinin ifasına ilişkin uyuşmazlıklar sözleşmenin ayakta olup olmasına göre iki ihtimal dâhilinde incelenebilir. Sözleşmenin sona erdirildiği hallerde hangi mahkemenin, sözleşmenin sona erdirilmediği hallerde hangi mahkemenin görevli olacağı somut uyuşmazlık kapsamında farklılık göstermektedir.

Öncelikle sözleşmenin sona erdirilmediği hallerdeki uyuşmazlıklarda görevli mahkemeyi inceleyeceğiz. Burada da sözleşmede tüketicinin yahut satıcı ya da sağlayıcının borcunu ifa etmemesinden doğan uyuşmazlıkları ayrı ayrı incelemek gerekecektir³⁷.

Satıcı ya da sağlayıcının borcunu ifa etmemesinden doğan uyuşmazlıklar kural olarak tüketici mahkemelerinin görevine dâhildir. Zira TKHK’nın amacı tüketicinin menfaatini korumaktır ve tüketici

Kanunun 23. maddesinde; bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü uyuşmazlıklara tüketici mahkemelerinde bakılacağı, hükme bağlanmıştır. O halde, taraflar arasındaki ilişkinin, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bu nedenle davaya bakmanın tüketici mahkemesinin görev alanında olduğu gerekçesiyle verilen direnme kararı usul ve yasaya uygun ve yerindedir.” Yargıtay HGK, 2010/15-560 E. 2010/589 K., 10.11.2010 (www.kararara.com); “Davada, davalılar arasındaki arsa payı devri karşılığı inşaat yapım sözleşmesi uyarınca davalı yükleniciye bırakılan bağımsız bölümün yükleniciden satın alındığı iddiasıyla tescilli istenmiştir. İddia şekline göre; davacının konut olan bu yeri oturmak amacıyla satın aldığı anlaşılmaktadır. 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Yasada değişiklik yapan 4822 Sayılı Yasanın 3/c maddesi ile ‘konut ve tatil amaçlı taşınmaz mallar’ da tüketicinin korunması hakkındaki yasa kapsamına alınmıştır. Aynı yasanın 23. maddesi uyarınca tüketicinin korunması hakkındaki yasa uygulamasından kaynaklanan her türlü uyuşmazlıkların tüketici mahkemesinde görülmesi gerekir. Açıklanan bu olgu karşısında, mahkemece ayrı bir tüketici mahkemesi varsa görevsizlik kararı verilmesi yok ise davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılarak karar verilmesi yerine asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması bozma nedenidir.” Yargıtay 14. HD, 2006/3045 E. 2006/7458 K., 27.06.2006 (www.kazanci.com).

³⁷ Tek, s. 149.

mahkemeleri de bu nedenle kurulan (ihdas edilen) mahkemelerdir. Satıcı ya da sağlayıcının tüketici sözleşmesinde borcunu gereği gibi ifa etmemesi halinde, örneğin satılanın ayıplı olmasından doğan uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinde görülecektir³⁸.

Tüketici sözleşmelerinde tüketicinin borcunu ifa etmemesi yani sözleşme konusu mal veya hizmet karşılığı ödemesi gereken ücreti ödememesi halinde doğan uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olduğuna dair Yargıtayın farklı kararları bulunmaktadır. Örneğin Yargıtay bir kararında abonelik sözleşmelerinde tüketicinin borcunu ifa etmemesi yani almış olduğu hizmetin karşılığını ödememesinden doğan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğunu ifade etmiştir³⁹. Bankaların kredi alacaklarından doğan davaların da Yargıtaya göre tüketici mahkemelerinde görülmesi gerekmektedir⁴⁰.

³⁸ “Bir hukuki işlemin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldırılmasının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davalının (satıcı) davacıya (alıcı) elektrik sattığı ve taraflar arasındaki ilişkinin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldırıldığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı yasanın 23. maddesi bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağını öngörmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldırılmasına göre davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir. Görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında re’sen gözetilir. Görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Mahkemece ayrı bir tüketici mahkemesi varsa görevsizlik kararı verilmesi yok ise davaya tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılarak karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD, 06.11.2008, 2008/6128 E, 2008/13130 K (www.kazanci.com).

³⁹ “Bir hukuki işlemin 4077 sayılı Yasa kapsamında kaldırılmasının kabul edilmesi için, yasanın amacı içerisinde yukarıda da tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Somut olayda abonelik sözleşmesinin ticari (işyerine) ait olup olmadığı tespit edilememiştir. Bu husus kesin olarak açıklığa kavuşturulmadan eksik incelemeye dayalı hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. Mahkemece, davalı adına yapılan aboneliğin işyerine mi, meskene mi ait olduğu etraflıca araştırılıp bu yönde taraf delilleri toplandıktan sonra, aboneliğin ticari işyerine ait olduğunun tespiti halinde genel mahkemelerin görevli olduğu, aksi takdirde tüketici mahkemelerinin görevli bulunduğu gözetilerek uygun sonuç çerçevesinde karar verilmelidir.” Yargıtay 3. HD, 03.05.2007,

Tüketici hakem heyeti ya da tüketici mahkemesine başvurulmaksızın tüketici aleyhine başlatılan icra takibine tüketicinin itirazı üzerine satıcı tarafından açılacak itirazın iptali davasının da Yargıtaya göre tüketici mahkemelerinde görülmesi gerekmektedir⁴¹.

Sözleşmenin sona erdirildiği hallerde tazminat talepleri Yargıtayca ifaya ilişkin uyuşmazlıklar çerçevesinde ele alınmaktadır. Satıcının borca aykırı davranışı ile temerrüde düşmesi, tüketicinin de seçimlik haklarından sözleşmenin feshi seçeneğini kullanıp satıcıdan tazminat talep etmesinden doğan uyuşmazlıklarda Yargıtay, tüketici mahkemelerinin görevli olduğunu kabul etmektedir⁴².

2007/6878 E, 2007/7203 K (www.kazanci.com); “Sunulan hizmetten ‘mesleki amaçla’ yararlanan doğalgaz abonesi davalı Dekanlık, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun anlamında tüketici kavramına girmediğinden doğalgaz tüketim bedelinin icra yoluyla takibine yapılan itirazın iptali davasında görevli mahkeme tüketici mahkemesi değil, asliye hukuk mahkemesidir.” Yargıtay 13. HD, 30.12.2004, 2004/11573 E, 2004/19219 K (www.kazanci.com).

⁴⁰ Çabri, s. 19-20; Tek, s. 149-150; 19. HD, 14.02.2005 tarih ve 7287/1190 sayılı kararı; 11. HD, 06.12.2004, 2391/11921 sayılı kararı (www.sinerjimevzuat.com).

⁴¹ “Davacı, davalı şirket tarafından inşa edilen binadan daire satın aldığını, dairenin zamanında teslim edilmediğini ileri sürerek kira kaybı olarak ödenmesi gereken miktarın tahsili için yaptığı icra takibine vaki itirazın iptalini istemiştir. Mahkemece, (sulh hukuk mahkemesi) davanın kısmen kabulüne karar verilmiş; hüküm, davalı tarafından temyiz edilmiştir. Bir hukuki işlemin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde kanunda tanımlanan taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davacı ile davalı şirket arasında konut alım satımına ilişkin sözleşme imzaladığı, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı yasanın 23. maddesi bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağını öngörmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir.” Yargıtay 13. HD, 2.9.2014-24683-24512 (www.kazanci.com).

⁴² Tek, s. 150; Yargıtay 3. HD, 22.05.2002 tarih ve 5392/5974 sayılı kararında, taraflar arasındaki 30 yıl için akdedilmiş devre tatil sözleşmesinin feshi sonucunda ödenen paraların iadesi için tüketici mahkemesinin görevli olduğuna hükmetmiştir. Kararda, bir tarafın satıcı, diğer tarafın tüketici

c. Sözleşmenin Geçersizliğine İlişkin Uyuşmazlıklar

TBK’da şekle aykırılık (m. 12), sözleşmenin konusunun emredici hukuk kurallarına, genel ahlâka veya kişilik haklarına aykırı ya da imkânsız olması (m. 27), sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarında sakatlık bulunması, irade beyanlarının muvazaalı olması (m. 19) ve iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde gabin bulunması (m. 28) geçersizlik nedenleri olarak düzenlenmiştir⁴³.

TKHK’da sözleşmenin geçerlilik şartlarına ilişkin özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple ehliyetsizlik; sözleşmenin konusunun emredici hukuk kurallarına, genel ahlâka veya kişilik haklarına aykırılığı ya da imkânsız olması; sözleşmeyi oluşturan irade beyanlarındaki sakatlık ya da irade beyanlarının muvazaalı olmasından kaynaklanan uyuşmazlıklar genel mahkemelerin görev alanına girecektir. Bununla birlikte tüketici sözleşmelerinin gabin sebebiyle iptali konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkların tüketici mahkemelerinde görülmesi gerektiği yönünde Yargıtay kararları bulunmaktadır. Yargıtayın tüketici sözleşmelerinin gabin sebebiyle iptali talebinin tüketici mahkemesine yöneltilmesi gerektiği görüşünün gerekçesi olarak burada TKHK’nın uygulama alanına giren bir uyuşmazlık bulunduğu ifade edilmektedir⁴⁴.

olmasından yola çıkılarak; uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına girdiği sonucuna varılmıştır (www.sinerjimevzuat.com).

⁴³ Oğuzman, Mustafa Kemal / Barlas, Nami: Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 204-211; Serozan, Rona: Medeni Hukuk, Genel Bölüm / Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 344-356; Dural, Mustafa / Sarı, Suat: Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, C. I, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2012, s. 207-214; Gabin halinde sözleşmenin hükümsüz kılınacağı yahut iptal edilebileceği hakkında detaylı inceleme ve tartışmalar için bkz. Aslan, Çiğdem Mine: Gabinin Unsurları Ve Hukuki Sonuçları (BK. m. 21), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı, Ankara 2003, s. 86 vd.

⁴⁴ Tek, s. 148’den naklen: “Yargıtay 3. HD, 08.10.2001 tarih ve 8675/8803 sayılı kararı gereğince, gabin sebebi ile iptal edilmiş halı yıkama makinesine ilişkin taksitle satış sözleşmesinde ödemelerin iadesine ilişkin uyuşmazlıkta tüketici mahkemesi görevlidir.”; “Yargıtay 13. HD, 17.05.2005 tarih ve 2236/8413 sayılı kararında, tıp fakültesinde ameliyat edilecek oğlunun ameliyatında kullanılmak üzere davalı şirketten 3578 dolar karşılığı satın

Sözleşmenin geçersizliğiyle ilgili son olarak TKHK'nın çeşitli hükümlerinde sözleşmenin şekline ilişkin düzenlemelerin yer aldığı belirtilmelidir. Örneğin TKHK m. 41 ön ödemeli konut satışı sözleşmelerinin tapuda tescil edilmesini satış vaadi sözleşmesinin ise noterde düzenleme şeklinde yapılmasını emretmiş, ön ödemeli konut satışı sözleşmelerinde resmi şekil aramıştır. Şekle aykırılıktan doğan uyuşmazlıklar hakkında Yargıtayın geçersiz sözleşmelerin TKHK kapsamında ele alınamayacağı gerekçesiyle tüketici mahkemelerinin görevli olmadığı yönünde kararları⁴⁵ bulunsa da güncel kararlara bakıldığında şekle aykırılık hallerinde dahi esasen TKHK kapsamında bir uyuşmazlık mevcut ise tüketici mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmektedir⁴⁶.

almak zorunda kaldığı tıbbî malzemenin, Maliye Bakanlığı ile ilgili firmalar arasındaki protokol uyarınca 2399 dolar olarak belirlendiğini ileri süren ve gabin sebebi ile oluşan zararını talep eden tüketicinin açtığı davanın, tüketici mahkemelerinin görev alanına girdiğini kabul etmiştir (www.sinerjimevzuat.com).”

⁴⁵ Yargıtay 13. HD, 04.01.2006 tarih ve 15059/76 sayılı kararı (www.kazanci.com).

⁴⁶ “Bir hukuki işlemin 4077 sayılı yasa kapsamında kaldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukuki işlemin olması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davacı ile davalı yüklenici İ... Ltd. Şti arasında 4077 sayılı yasa da tanımlanan şekilde gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece, dairemizin içtihatlarına atf ile ‘sözleşmenin geçersiz bulunduğu, bu nedenle bir tüketici işleminin bulunmadığı’ gerekçesi ile görevsizlik kararı verildiği anlaşılmış ise de; Dairemizin son zamanlardaki uygulamalarına göre; tüketiciler ile yükleniciler arasında gerçekleşen harici satış vaadi sözleşmelerinde sözleşmenin geçerli olup olmadığına bakılmaksızın, tüketici mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmektedir. Hal böyle olunca, taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığı anlaşılmış olmasına göre davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir. Görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Bu durumda mahkemece işin esası incelenerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozma nedenidir.” Yargıtay 13. HD, E. 2011/6054 K. 2011/11003 T. 4.7.2011 (www.kazanci.com).

d. Mutlak Ticari Davalara İlişkin Uyuşmazlıklar

Tüketici hukukunun temelini tüketici ve tüketici işlemi oluşturmaktadır. Tüketici, bir mal ve hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan kişi olarak tanımlanmaktadır. Tüketicinin işlem yaptığı karşı taraf, özelliklerine göre bazen satıcı, bazen kredi veren, bazen sağlayıcı, bazen de bunların hepsini kapsayacak şekilde “ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden” veya “sözleşmeyi düzenleyen” gibi ifadelerle anılan gerçek ya da tüzel kişiler oluşturmaktadır⁴⁷. Bu bakımdan tüketici mahkemesinin görevli olduğundan söz edebilmek için her şeyden önce uyuşmazlığın tüketici işlemi kapsamında olması gerekmektedir. Ticari dava mahiyetindeki uyuşmazlıklar tüketici mahkemesinin görevi dışında kalmaktadır⁴⁸.

Mutlak ticari davalar TTK m. 4’te sayılmıştır. Buna göre, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın TTK’da öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari davadır. Örneğin uyuşmazlık konusunun bono, çek veya poliçe olduğu davalar, taraflar tacir olmasalar dahi, ticari davadır⁴⁹. Tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın TTK’da düzenlenen konulardan doğan uyuşmazlıklar mutlak ticari dava niteliğinde olduğundan bu davalarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir (TTK m. 5). Bununla birlikte TKHK m. 83/2’de “*taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.*” hükmü yer almaktadır. 4077 sayılı TKHK’den farklı olarak artık taraflardan birinin tüketici olduğu her türlü tüketici işlemi örneğin; bankacılık işlemine dayalı alacak, talep olmadan murisin adına kredili mevduat hesabı açılması sebebiyle uğranılan zararın tazmini açılan hesabın kapatılması istemi, bankaya teslim edilen zati ziynet eşyasının

⁴⁷ Güleç, Nuri: 6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici Hakem Heyetlerine İlişkin Tüketici Hukuku Ve Usul Uygulamaları, Ankara Barosu Eğitim Merkezi, Ankara, 2013, s. 2.

⁴⁸ “Kullanılan kredi ticari araç alımına ilişkin olup düzenlenen sözleşmenin de ticari nitelikli Genel Kredi Sözleşmesi olması ve nihayet uyuşmazlığın niteliği tüketici mahkemesi ile ticaret mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlığı bakımından görevsizlik kararı verilmiş olmasında da bir isabetsizlik bulunmamaktadır.” Yargıtay 11. HD, E. 2001/8035, K. 2002/325, Tarih: 21.01.2002 (www.kazanci.com).

⁴⁹ Kuru, Medeni Usul Hukuku, s. 91.

zarara uğraması, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan ölüm tazminatının tahsili, haksız olarak alınan bireysel kredi taksitinin iadesi ve kalan taksitlerin iptali istemi, TTK'nın 856 vd. maddelerinde düzenlenen taşıma sözleşmesinden kaynaklanan tazminat davaları tüketici mahkemelerinin görevi kapsamında yer alacaktır⁵⁰. 6502 sayılı TKHK ile birlikte tüketicinin taraf olduğu bütün hukuki işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemeleri olarak düzenlenmiştir. TKHK m. 83/2, tüketici işlemi konusunda taraflardan birinin tüketici olmasını yeterli görerek tüketici mahkemelerinin görevine ilişkin diğer kanunlardaki aksine hükümlerin uygulanmayacağını belirtmektedir⁵¹.

e. Avukat ile Müvekkil Arasındaki Uyuşmazlıklar

4077 sayılı TKHK döneminde avukat ile müvekkil arasındaki uyuşmazlıkların genel mahkemelerin görevine dâhil olduğu kabul

⁵⁰ Güleç, s. 2.

⁵¹ Çabri, s. 1044; “28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 3. maddesi, tüketici işleminin kapsamını esaslı biçimde değiştirmiş, aynı Kanunun 83/2. maddesi ise ‘Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile diğer kanunlarda düzenleme yapılması bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.’ diyerek kanunun uygulama alanını daha da genişletmiştir. 6502 sayılı Kanunun 3. maddesinde ‘Tüketici işlemi; eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere kurulan her türlü sözleşme ve işlemi kapsar.’ şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu hüküm mülga 4077 sayılı Kanunun 3/h bendindeki tüketici işlemi tanımından daha kapsamlıdır. Bundan böyle, 6502 sayılı Kanunun tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamaların tüketici mahkemelerinde çözümünü öngören 73. maddesi hükmü ile içeriği az yukarıda yer alan 83/2. maddesinin açık hükmü nedeniyle yukarıda sayılan sözleşme ve işlemler tüketici mahkemesinin görev alanına girmiştir. Somut olayda, davacılar, murisi ile davalı arasında imzalanmış olan hayat sigortasından kaynaklanan alacağın tahsilini talep etmiş olup, dava tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 3, 73/1 ve 83/2 maddeleri uyarınca sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan davalara bakma görevinin tüketici mahkemelerine ait olduğu nazara alındığında uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Yargıtay 20. HD, E: 2015/14498, K: 2015/12180, Tarih: 03.12.2015 (www.emsalyargi.com).

edilmekteydi⁵². 6502 sayılı TKHK m. 3/1-1'de tanımlanan tüketici işlemleri arasında vekâlet sözleşmesi de özel olarak sayılmıştır. Bir hukuki işlemin TKHK'da düzenlenmiş olması tek başına o işlemde kaynaklanan her uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülmesi sonucunu doğurmaz⁵³. Aynı zamanda işlemin tüketici işlemi olması ve

⁵² Kara, İlhan: Tüketici Hukuku, Ankara 2012, s. 1007-1008; Çabri, s. 17-18; “Davacı avukat olduğunu, davalı adına işçilik alacakları için iş mahkemesinde tazminat davası açtığını, kısmen kabulüne karar verildiğini, davalının kendisini vekâletten azlettiğini ve ücretinin ödenmediğini, başlatılan icra takibine de haksız itiraz edildiğini öne sürerek, itirazının iptaline ve takibin devamına, %40 icra inkâr tazminatının tahsiline karar verilmesini istemiştir. Davalı, davanın reddini dilemiştir. Mahkemece, iş mahkemesinin görevli olduğu gerekçesi ile mahkemenin görevsizliğine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir. Davacı avukat bu davada, davalının vekili sıfatıyla davalı adına takip ederek sonuçlandırdığı dava dolayısıyla ödenmeyen vekalet ücret alacağının tahsilini istemiştir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık vekalet akdinden kaynaklanmaktadır. Bu durum karşısında davanın çözüm yeri genel mahkemedir. Mahkemenin bu yönü göz ardı ederek yazılı şekilde davanın görev yönünden reddine karar vermesi doğru değildir. O halde mahkemece işin esası incelenerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., 23.1.2013, 2012/19704-2013/1150; “Mahkemece, davanın vekalet ücret sözleşmesine dayalı olduğu, sözleşmeye konu davaların başka mahkemelerde görülüp karara bağlandığı, ücret sözleşmesine yönelik davaların HUMK.nun 15. maddesi doğrultusunda asıl davanın görüldüğü mahkemelerde görülme zorunda olan davalardan olduğu gerekçesiyle mahkemenin görevsizlik ve yetkisizliğine, dosyaların ilgili mahkemelere gönderilmesine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir. HUMK. 15. maddesi bir dava münasebetiyle iki taraf arasındaki vekâlet ücreti ve masraflara ilişkindir. Oysa inceleme konusu dava, vekili ile müvekkili arasında vekâlet ücretinden doğan alacağın tahsili isteği ile ilgili olduğundan bu davada HUMK'nun 15. maddesi uygulanamaz. Bu davaya bakmaya miktar itibariyle Asliye Hukuk Mahkemesi görevlidir. Mahkemece işin esasına girilip taraf delillerine göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., 16.4.2009, 2008/15869 - 2009/5374 (www.kazanci.com).

⁵³ “Vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların 6502 sayılı yasa kapsamında olması için mutlak surette taraflardan en az birisinin tüketici vasfını taşıması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davalı kooperatif, tüketici yasasında tanımı yapılan tüketici kapsamında olmadığından, taraflar

tarafından birinin tüketici olması gerekmektedir⁵⁴. Tüketicinin mesleki ve ticari olmayan amaçla avukata vekâlet vermesi aranan şartları sağladığından bu işlemde doğacak uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinin görevine girecektir⁵⁵.

arasındaki ilişkinin 6502 sayılı Yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay 13. HD., 2014/40852 E., 2014/34627 K., 06.11.2014 (www.kazanci.com); “Eldeki davada, davalı şirket, davalı avukatın vekalet görevini kötüye kullanarak bilgisi haricinde karşı tarafla sulh olduğunu ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemiyle eldeki davayı açmıştır. Davacı ticari şirket olup 6502 sayılı yasa tanımlanan tüketici vasfını taşımamaktadır. Vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların 6502 sayılı yasa kapsamında olması için mutlak surette taraflardan en az birisinin tüketici vasfını taşıması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davacı şirket, tüketici yasasında tanımlanan tüketici kapsamında olmadığından, taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay 13. HD., 2014/43747 E., 2014/40101 K., 15.12.2014 (www.kazanci.com).

⁵⁴ “Ankara 2. Tüketici Mahkemesi’nce; 6502 sayılı Yasa’nın 3/1-1.ncü maddesi uyarınca ‘vekâlet’ ilişkisi tüketici işlemleri arasında sayılmakla birlikte Avukatlık Ücret Sözleşmesi’nin kendine özgü niteliği ve bu itibarla da sözleşmenin taraflarının ‘tüketici’ kavramı içinde değerlendirilmesinin mümkün olmaması nedeniyle davaya bakma görevinin Asliye Hukuk Mahkemesine ait olduğundan bahisle: Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi ise söz konusu vekalet ilişkisinde davalı tarafın ticari veya mesleki amaç ile hareket etmediği, bu itibarla her iki tarafın da tüketici konumunda olduğundan yargılama görevinin 6502 sayılı Kanun’un 73.ncü maddesi uyarınca Tüketici Mahkemelerine ait olduğundan bahisle, görevsizlik kararları verilmiş ve her iki hüküm de yargı yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir. Yapılan incelemede, Avukatlık Ücret Sözleşmesi’nin Avukatlık Kanunu’nda özel olarak düzenlenmesi, aynı Yasa’da Avukatlık mesleğinin kamu görevi olarak vasıflandırılması ve ücret sözleşmesinin kendine özgü niteliği birlikte değerlendirildiğinde sözleşmenin taraflarının 6502 sayılı Yasa’da belirtilen ‘tüketici’ olarak kabulü mümkün değildir.” Ankara Bölge Adliye Mah. 27. HD., 2016/19 E., 2016/15 K., 10.10.2016 (www.karartek.com).

⁵⁵ Çabri, s. 19-20; “Dosya kapsamından, taraflar arasında düzenlenen vekâlet sözleşmesi uyarınca ödenmeyen avukatlık ücretinin tahsili için başlatılan icra takibine itirazın iptali talep edilmektedir. Davanın yukarıda belirtilen niteliği ve tarafların yargılama sırasındaki iddia ve savunmaları değerlendirildiğinde, Davacının 6502 sayılı Kanunda belirtilen ‘tüketici’ tanımına girdiği anlaşılmakla, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bulunan uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp,

f. Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk

Sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluğa culpa in contrahendo sorumluluğu denilmektedir. Sözleşme görüşmeleri sırasında taraflardan biri kusurlu davranışlarıyla karşı tarafı zarara uğrattırsa bu davranışının doğurduğu sonuçları yüklenmelidir. Bu kişilere karşı sorumluluk yollarına başvuracak kimselere haksız fiil sorumluluğundan daha kapsamlı bir koruma sağlayacak sorumluluk türü olarak sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (culpa in contrahendo sorumluluğu) esası kabul edilmiştir⁵⁶

Tüketici hukukunun temelini tüketici sözleşmeleri oluşturmakla birlikte yalnızca tüketici sözleşmeleri değil, tüketici sözleşmesi üzerinde anlaşmaya varılmadan önce, sözleşmenin kuruluşu sırasında ve tarafların iradelerinin karşılıklı uyuşmasından sonra gerçekleştirilen uygulamalar da TKHK'nın kapsamına dâhil olmaktadır. Sözleşme görüşmeleri sırasında karşı tarafın tüketiciye karşı gerçekleştirmiş olduğu kusurlu hareketi haksız fiil olarak değerlendirilebilir ancak TKHK'nın tüketiciyi koruma anlayışı göz önünde tutularak bahse konu hareketten doğan uyuşmazlığın sözleşme öncesi sorumluluk ilkeleri doğrultusunda çözülmesi daha uygun olacaktır. Hareketin haksız fiil olarak değerlendirilmesi halinde iddia ve ispat yükü davacı tüketicide olacaktır.

sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 17. HD., 2014/24250 E., 2014/19620 K., 25.12.2014 (www.kazanci.com); “Somut uyuşmazlıkta davalı şirket, tüketici yasasında tanımı yapılan tüketici kapsamında olmadığından, taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamı dışında kaldığına göre davaya bakma hususunda genel mahkemeler görevlidir. Eldeki davada Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında bulunmadığından mahkemenin işin esasına girerek hasil olacak sonuca uygun karar vermesi gerekir. Mahkemece, değinilen bu yön gözetilerek işin esasına girilerek sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., E., 2015/2251, K., 2015/5111, 23.2.2015 (www.kazanci.com).

⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Necip / Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III, 5. Baskı, İstanbul 2009, s. 249; Oğuzman, Mustafa Kemal / Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, İstanbul 2010, s. 35, 322; Serozan, Rona: Haksız Fiil ve Haksız Zenginleşme Sorumluluklarının Açıklarının Sözleşme Sorumluluğu İle Kapatma Eğilimi, Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 717.

Görevli mahkeme uyuşmazlığın konusuyla ilgili olarak genel mahkemeler olacaktır. Oysa söz konusu hareketin sözleşme öncesi sorumluluk kapsamında olduğunun kabulü halinde kusursuzluğunu ispat yükü altında olan satıcı / sağlayıcı olacaktır. Görevli mahkeme ise tüketici mahkemesi olacaktır⁵⁷.

B. Parasal Sınır

TKHK belirli bir parasal sınırın altındaki tüketici uyuşmazlıklarının tüketici hakem heyetinde görülmesi gerektiğini düzenlemiştir. 4077 sayılı TKHK döneminde tüketici hakem heyetine yapılacak başvuruların ikiye ayrılabilmesi; bunlardan ilkinin, kanunda ön görülen parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklar olduğu, bu uyuşmazlıklar bakımından tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu olduğu ve heyetin verdiği kararların icra kabiliyetine sahip olduğu söylenmekteydi. Ayrıca Kanunda öngörülen meblağı geçen uyuşmazlıklar bakımından ise, tüketici hakem heyetine başvurunun ihtiyarî olduğu; bu ihtimalde heyetin kararlarının ilâmların icrası yolu ile yerine getirilebilme kabiliyetinin olmadığı, bu kararların ancak tüketici mahkemesinde delil olarak ileri sürülebileceği söylenilmekteydi⁵⁸. 6502 sayılı TKHK m. 68/1’de başvurulardaki parasal sınır “*Değeri iki bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, üç bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise iki*

⁵⁷ “Davacıya mağazada satın almak istediği eşyaların gösterilmesi isteği ve bu isteğin kabulü, bir icap-kabul niteliğinde olup, hukuksal işlem niteliğinde bir sonuç meydana getirmek amaçlanmaktadır. Bu aşamada davacının vücut bütünlüğüne, davalı veya yardımcıları tarafından verilen bu zararı, davalı sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk uyarınca karşılamalıdır. Olayın görev yönünden değerlendirilmesine gelince; sözleşmenin taraflarından birinin tüketici, diğerinin satıcı ve uyuşmazlığın da tüketici işlemine ilişkin olmasına göre, taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 sayılı Kanun kapsamında kaldığı belirgindir.” Yargıtay HGK., 2010/13-593 E., 2010/623 K., 01.12.2010 (www.kazanci.com).

⁵⁸ Ermenek, İbrahim: Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 566; Aslan, İ. Yılmaz: Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Sorunu, İBD, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Kasım 2007, s. 4.

bin Türk Lirası ile üç bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bu değerlerin üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamaz.” biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre artık kanunda öngörülen sınırın üzerindeki uyuşmazlıklar için ihtiyari de olsa tüketici hakem heyetlerine başvuruda bulunmak mümkün olmayacaktır⁵⁹. Ayrıca m. 68/4’te ilk fıkrada belirtilen parasal sınırların her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere yeniden değerlendirilme oranında artırılacağı düzenlenmiştir⁶⁰. Ayrıca TKHK m. 68/5’te tüketicilerin alternatif

⁵⁹ “Hâkim, önüne gelen bir davada, dava şartlarının mevcut olup olmadığını re’sen gözecektir. Olumlu dava şartlarından biri de 6100 sayılı HMK m. 114 1/h bendinde ifade edildiği üzere davacının o davayı açmakta hukuki yararının bulunmasıdır. Açılmasında davacısı yönünden hukuki yarar bulunmayan bir dava, dava şartının yokluğu nedeniyle reddedilmelidir. Hukuki yararın varlığı koşulunun mevcut olup olmadığı, her bir davada o davaya konu olayın somut özellikleri çerçevesinde hâkim tarafından değerlendirilmelidir. Kredi sözleşmesi hükümlerine göre sözleşme iki nüsha olarak tanzim edilmiş ve sözleşmenin bir nüshası, geri ödeme planının bir sureti ve kredi kullandırma dekontu ile ilgili belgeler davacıya teslim edilmiştir. Dolayısıyla davacının ne kadar kredi kullandığı, kendisine fiilen ne kadar ödeme yapıldığı, ne miktarda ödeme yapacağı ve kullanılan kredi tutarının ne kadarının masraf ve komisyon olarak tahsil edildiği davacıya verilen bu belgelerden açıkça anlaşılmaktadır. Davacının sureti kendisinde bulunan belgeleri yeniden bankadan talep ederek muaraza yaratması hukuken korunamaz. Kaldı ki davacı tarafından haksız olarak yapıldığı iddia edilen kesintinin iadesi için miktar belirtmeksizin tüketici sorunları hakem heyetine harçsız olarak başvurulması mümkündür. Yapılan kesinti tutarına göre hakem heyetince verilen karar kesin veya tüketici mahkemesinde açılacak dava için kesin delil niteliği taşıyacaktır. Bir başka anlatımla davacı yanın amacı, kredi kullanımı esnasında haksız olarak yapıldığı ileri sürülen kesintinin iadesinin sağlanmasıdır. Bu amaçla başvurulacak hukuki mercilerce öncelikle bankaca yapılan kesinti tutarının belirleneceği göz önüne alındığında davacının isteminin ayrı bir dava şeklinde ileri sürülmesinde hukuki yararı da bulunmamaktadır. O halde mahkemece, davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile davanın kabulü yönünde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.” Yargıtay 13. HD., 2014/716 E., 2014/11205 K., 11.04.2014 (www.kazanci.com).

⁶⁰ 03.12.2016 tarihli 29907 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’na ait tebliğin 3. maddesi uyarınca 2017 yılında geçerli olmak üzere “(1) 2017 yılı için tüketici hakem heyetlerine yapılacak başvurularda değeri: a) 2.400 (iki bin dört yüz) Türk Lirasının altında

uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurabilecekleri belirtilmiştir. Buna göre tüketici, parasal sınıra göre tüketici hakem heyetine yahut tüketici mahkemesine başvurabilme imkânının yanında, karşı tarafın da katılımıyla uyuşmazlığın arabulucu yahut tahkim yoluyla çözülmesi yollarına başvurma fırsatına sahiptir.

Son olarak tüketici mahkemesi yahut tüketici hakem heyetinin hangisinin görevli olduğu tespit edilirken hangi andaki parasal değer göz önüne alınacağı konusu doktrinde tartışılmış, amaca göre yorum yapılarak tüketicinin tüketici hakem heyetine başvuru yapmasına imkân tanıyan çözüm desteklenmelidir görüşü ileri sürülmüştür⁶¹. Buna karşılık tüketicinin bu ölçüde lehine yorum yapılmasını gerektirecek bir durumun bulunmadığı ve görevin tespitinde başvurunun yapıldığı andaki parasal değer dikkate alınması gerektiği görüşü savunulmuştur⁶². Bir mal veya hizmetin ayıplı olarak kabul edilebilmesi için ayıbın teslim, hizmetin ifası

bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetleri, b) Büyükşehir statüsünde olan illerde 2.400 (iki bin dört yüz) Türk Lirası ile 3.610 (üç bin altı yüz on) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetleri, c) Büyükşehir statüsünde olmayan illerin merkezlerinde 3.610 (üç bin altı yüz on) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetleri, ç) Büyükşehir statüsünde olmayan illere bağlı ilçelerde 2.400 (iki bin dört yüz) Türk Lirası ile 3.610 (üç bin altı yüz on) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetleri, görevlidir.”

⁶¹ Pekcanitez / Atalay / Özekes, s. 145-146.

⁶² Tutumlu, Mehmet Akif: Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 44-45; “Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı dava konusu asıl alacağın miktarını 2.980,00 TL göstermiş olup 4077 sayılı Yasa döneminde ilam niteliğinde olmayan İlçe Tüketici Hakem Heyeti kararını ilamsız takibe koyarak itiraz üzerine de 28.05.2014 tarihinden sonra 14.8.2014 tarihinde itirazın iptali istemiyle eldeki davayı açmıştır. 6502 sayılı kanunun uygulamasından kaynaklanan ve değeri kanunda belirtilen sınırın altında olan uyuşmazlıklarda hakem heyetine başvurulmadan doğrudan tüketici mahkemelerine başvurulamaz. Görev kamu düzenine ilişkin olup taraflarca ileri sürülmesi dahi res'en göz önünde bulundurulması zorunludur. Görev konusunda kazanılmış hak söz konusu olmaz. Öyle olunca asıl alacak miktarı 2014 yılı itibariyle 3.000,00 TL'nin altında olduğundan davacının mahkemede dava açılabilmesi şartı gerçekleşmemiştir. Mahkemece bu nedenlerle davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde aksi düşüncelerle hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., 2015/23582 E., 2015/31577 K., 02.11.2015 (www.karartek.com).

anında var olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile mal veya hizmet teslim edildiğinde, ifa edildiğinde, hâlihazırda ayıplıdır. Ayıbın açık yahut gizli olması zaten var olan ayıbın ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle bizim görüşümüze göre teslim anında, hizmetin ifası anında ayıplı olan mal veya hizmet için malın teslimi, hizmetin ifası anındaki parasal değer dikkate alınarak tüketici mahkemesi yahut tüketici hakem heyetinin görevli olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. SONUÇ

4077 sayılı TKHK ile 6502 sayılı TKHK'yı tüketici mahkemelerinin görevi açısından kısaca karşılaştırmak gerekirse, 4077 sayılı TKHK döneminde kanunda tüketici işlemi kavramının dar olarak tanımlanması ve yine kanunda düzenlenen sözleşme tiplerinin çok az sayıda olması nedeniyle tüketici uyuşmazlıklarında dahi tüketici mahkemelerinin görevli olduğu haller sınırlı kalmaktaydı zira 4077 sayılı TKHK'nın uygulamasında tüketici mahkemelerinin görevli olabilmesi için uyuşmazlığın TKHK kapsamında yer alması ve taraflardan en az birinin tüketici olması gerekmektedir. 6502 sayılı TKHK ise tüketici ve tüketici işlemi kavramlarını oldukça geniş tanımlamış, kanunda çok sayıda tüketici sözleşmesi hükümlerine yer vermiş ek olarak 83. madde düzenlemesi ile tüketici işlemine konu uyuşmazlıkla ilgili diğer kanunlarda düzenleme olmasının tüketici mahkemelerinin görevini ortadan kaldırmayacağını düzenlemiştir.

İlk olarak Anayasada yer alan tüketicinin korunması doğrultusundaki anlayışın 4077 sayılı TKHK ve devamında 6502 sayılı TKHK ile güçlenerek devam ettiği söylenebilir. Yargıtay uygulaması da 6502 sayılı TKHK'nın tüketici mahkemelerinin görevini geniş yorumlamasıyla birlikte 4077 sayılı TKHK döneminde genel mahkemelerin görevinde olan uyuşmazlıkların artık tüketici mahkemelerinin görevine dâhil olduğu yönünde gelişmektedir. Örnek olarak avukat ile müvekkil arasında akdedilen, tüketicinin mesleki ve ticari olmayan amaçla avukata vermiş olduğu vekâlet ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların 4077 sayılı TKHK döneminde genel mahkemelerin görevine girmekte iken 6502 sayılı TKHK döneminde tüketici mahkemelerinin görevine girdiğini belirten Yargıtay kararlarını gösterebiliriz.

Son olarak belirtmek gerekir ki TKHK kapsamında yer alan uyuşmazlıkların çözümünde tüketici hakem heyeti ve tüketici

Kemal DÖNER

mahkemeleri olarak iki yol bulunmaktadır. Kanun tüketici hakem heyeti ile tüketici mahkemesi ayrımını uyuşmazlık konusunun değeri üzerinden yapmaktadır. TKHK m. 68’de belirtilen parasal sınırın üzerinde bir değere sahip olan uyuşmazlıklar tüketici mahkemelerinde, altında bir değere sahip olan uyuşmazlıklar ise tüketici hakem heyetlerinde çözüme kavuşturulacaktır. Ayrıca önemle belirtmek gerekir ki maddi değere sahip olmayan, maddi değeri hesaplanamayan bir şeyin uyuşmazlık konusu olması halinde artık tüketici hakem heyetinin görevli olması söz konusu olmayacak, uyuşmazlık tüketici mahkemesinde görülecektir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema:
Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016.
- ASLAN, Çiğdem Mine: Gabinin Unsurları Ve Hukuki Sonuçları (BK. m. 21), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı, Ankara 2003.
- ASLAN, İsmail Yılmaz: Tüketici Hukuku, 3. Bası, Bursa 2006.
- ASLAN, İsmail Yılmaz: Tüketici Hukuku Dersleri, Bursa 2006 (Tüketici Dersleri).
- ASLAN, İsmail Yılmaz: Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Sorunu, İBD, Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Kasım 2007, s. 3-23 (Tüketici Görev).
- ARAS, Aslı: Tüketici Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2009.
- AYDOĞDU, Murat: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Sayı: 2, 2013, s. 1-62 (Yenilikler).
- AYDOĞDU, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri, Ankara 2015.
- ÇABRİ, Sezer: 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2016.
- DURAL, Mustafa / SARI, Suat: Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, C. I, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2012.
- ERMENEK, İbrahim: Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, s. 563-630.
- ERTABAK, Ünal: Tüketici Mahkemelerinde Çözülmesi Gereken İhtilaflar, Legal Hukuk Dergisi, C. 10, S. 115, Temmuz 2012, s. 39-81.

- GENÇCAN, Ömer Uğur: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu, Bilimsel Açıklama – Son İçtihatlar, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- GÜLEÇ, Nuri: “6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici Hakem Heyetlerine İlişkin Tüketici Hukuku Ve Usul Uygulamaları”, Ankara Barosu Eğitim Merkezi, Ankara, 2013.
- KARA, İlhan: Tüketici Hukuku, Ankara 2012.
- KARAASLAN, Varol / EROĞLU, Muzaffer: Kollektif Hukuki Himayenin Farklı Görünüm Şekilleri: Class Action ve Topluluk Davaları, EÜHFD, C. XIII, S. 3-4, 2009, s. 201-221.
- KARSLI, Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, İstanbul, Alternatif, 2011.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III, 5. Baskı, İstanbul 2009.
- KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder: Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 23. Bası, Ankara, Yetkin, 2012.
- KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı (Tıpkı Basım), Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altıncı Baskı, Cilt 4, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982.
- KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016 (Medeni Usul Hukuku).
- OĞUZMAN, Mustafa Kemal / BARLAS, Nami: Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- OĞUZMAN, Mustafa Kemal / ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, İstanbul 2010.
- OZANOĞLU, Hasan Seçkin: Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Uygulanma Alanı), AÜHFD 2001/1, s. 55-90.

- ÖZDAMAR, Naci: Tüketici Haklarına Genel Bir Bakış, İBD Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku Özel Sayısı, Özel sayı no. 6, Kasım 2007, s. 47-51.
- PEKCANITEZ Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usul Hukuku, 13. Bası, Ankara, Yetkin, 2012.
- PETEK, Hasan: Tıbbî Müdahalelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Özel S., 2013, s. 969-1017.
- POSTACIOĞLU, İlhan E. / ALTAY, Sümer: Medeni Usul Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- SEROZAN, Rona: Medeni Hukuk, Genel Bölüm / Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.
- SEROZAN, Rona: Haksız Fiil ve Haksız Zenginleşme Sorumluluklarının Açıklarını Sözleşme Sorumluluğu İle Kapatma Eğilimi, Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 715-741.
- SİRMEN, Lale: Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Özel Sayı, 2013, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Cilt III, s. 2465-2476.
- SUNGURTEKİN-ÖZKAN, Meral: Karar Düzeltmenin Kanun Yolu Niteliği ve Karar Düzeltme Dilekçesinde Sebep Gösterme Zorunluluğu Bulunup Bulunmadığı Meselesi, YD 1990/4, s. 471-489.
- ŞİMŞEK, Ayşe Neşe: Medeni Usul Hukukunda Tüketicinin Korunması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tez no. T-0875, Ankara, 2004.
- TEK, Gülşah Sinem: Tüketici Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Tüketici Mahkemelerinde Yapılan Yargılamanın Usulü, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Y: 2012, C: 8, S: 99-100, s. 127-171.
- TUTUMLU, Mehmet Akif: Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Yapısı, İşleyişi, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.

Kemal DÖNER

ULUKAPI, Ömer: Medeni Usul Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2014.

ULUKAPI, Ömer: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. V, S. 1-2, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, 1996, s. 77-101.

YAVUZ Nihat: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

YILMAZ, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

ZEVKLİLER, Aydın / AYDOĞDU, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku: Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.